

Pótor Barnabás

Négy év magány

Nyerges Gábor Ádám *Mire ez a nap véget ér* című regénye sok szálon kapcsolódik a szerző első prózakötetéhez. A 2013-ban megjelent *Sziránó* zárлата már tulajdonképpen előirányozta az ott általános iskolás címszereplő történetének továbbvitelét, s az új kötet kronológiailag egyértelműen folytonosságot teremt az előzővel (*Sziránó* immár gimnazistaként tűnik fel), poétikailag azonban sok szempontból ellép attól. A legszembeütőbb elmozdulás a narrátor helyzetével kapcsolatban fedezhető fel: a *Sziránó* – némiképp erőltetettnek tűnő és zavaró – „színfónikus” elbeszéléstechnikáját egy heterodiegetikus megszólalói pozíció váltja, mely a regény különféle szereplőinek távlatát, szólalmát közvetítve, adott esetben az alakok idiolektusát is megidézi.

Mindez azt is eredményezi, hogy a korábbi kötetten ellentétben a *Mire ez a nap...* középpontjában immár nem *Sziránó* áll, ehelyett a fővárosi fiktív elitiskola, a Világlegjobb Gimnázium diákjai és tanárai közösen osztoznak a narrátor figyelmén, a közöttük végbemenő nézőpontváltások pedig többnyire egybeesnek a fejezethatárokkal. A szöveg ezáltal főként a(z) – bizonyos utalásokból azonosíthatóan a 2000-es évek közepén – együtt töltött négy év történetéből válogatott, egymáshoz lazábban-szorosabban kapcsolódó, váltakozó perspektívát megjelenítő epizódok sorozatából épül fel. A regénynek mindazonáltal kifejezetten jól tesz ez a fókuszeltolódás, hiszen *Sziránó* karaktere korántsem tekinthető túlzottan érdekfeszítőnek, hiperszenzitivitása, esetenként parodisztikus pózokban manifesztálódó „művészelke” és világfájdalmas szenvedése, magányosság-érzete olykor meglehetősen fárasztóvá teszik nem csak társai, hanem az olvasó számára is, ezt pedig a narráció néhol ironikus modalitása sem tudja oldani. Mindemellett bizonyos pontokon a főszövegtől vizuálisan – a kurziválás, illetve a tördelés által – elkülönülő egységek szakítják meg a regényt, melyek álomszerű, látomásos képeket jelenítenek meg *Sziránó* érzelmvilágának tónusában. Ezek a hol szurreális hangulatú, hol inkább példázatos-jellegű, több esetben filmszerű felvillanások elsősorban atmoszférateremtő funkciót töltenek be, a magányosság univerzális, ontológiai érzetét erősítik, változékony sikerültséggel – az ötletesebb darabok mellett számos olyat is találhatunk, melyek elhagyásával feszesebbé válhatott volna a regény.

A különböző szereplők távlatából színre vitt (rész)fejezetek megvalósítása is ingadozó színvonalon történik: a *Mire ez a nap...* struktúrájából adódóan vállalt széttartása ellenére bizonyos szálak feltűnően elvarratlannak, de legalábbis kidolgozatlannak tűnnek, míg mások némileg indokolatlanul válnak túlzottan hangsúlyossá. A tanárok közül egyedül a történelemtanár, Szurkó alakja rendelkezik valóban jelentős szereppel a cselekmény bonyolódásának szempontjából, míg például az irodalomtanár Sibók, valamint az Osztályfőnök rövid történetzállai nem igazán szervesülnek, példaértékük nehe-

zen érthető másként, minthogy ők is hasonló mindennapi problémákkal, dilemmákkal szembesülnek mint diákjaik. Ezzel szemben például Szabó Szilvi, Sziránó osztálytársának szólama épphogy túljáratottnak tűnik: a csinos, de butácska diáklány – kliséktől sem mentes – figuráját a naiv, némileg beképzelt hangoltságú távlat mellett a narráció egyedi szóhasználatában is felidézi a tévesen írt személynevek, pontatlanul szerkesztett gyakori szókapcsolatok által – mindez elsősre akár humorosan is hathat, a későbbiekben azonban inkább erőltetetté, fárasztóvá válik.

A *Mire ez a nap...* nemcsak a különféle szereplői diszpozíciók közvetítésének értelmében polifon, hanem izgalmasan és kreatívan idéz meg, illetve kombinál változatos műfaji mintázatokat, eltérő nyelvi regisztereket. A szöveg a Bildungsroman, a nevelődési- és iskolaregények műfaji hagyományaihoz egyaránt kapcsolódik, ugyanakkor dekonstruálja is azokat. A Holman Pankáról és Angyal Károlyról szóló betétsztori a detektívtörténetek formai, poétikai megoldásait elevenítheti fel, de – ehhez kapcsolódóan – a regény alapvető elbeszéléstechnikai eszközének tekinthető az anaforikus-kataforikus szövegszerkesztés, mely a várakozáskeltésben, az olvasói figyelem fenntartásában is érdekelt. Nyerges új regényének fontos hatásteremtő effektusa emellett a bőbeszédűség – a jelenetek aprólékos, minden részletre kiterjedő leírásokból, burjánzó gondolatfutamokból állnak össze. Ez a hosszú mondatokból építkező, szószátyár prózanyelv egyrészt hitelesnek tűnően imitálja a kamaszkor érzelmileg felfokozott, ingergazdag, félelmekkel, neurózisokkal, ugyanakkor nagyra-törő reményekkel teli időszakát, másrészt azonban egy idő után dagályossá, terjengőssé, és ezáltal némileg megterhelővé is válik. Többségében ötletesek, eredetiek ugyanakkor azok a montírozással operáló, máskor pastiche-szerű, a szöveg intertextuális viselkedésmódját előtérbe helyező szakaszok, melyekre számos példát találhatunk a regényben: az 1848–1849-es szabadságharcra emlékező ünnepség alatt az aznapi dolgozatot elkerülni igyekvő diákok szerveződése a március 15-i eseményekkel kerül párhuzamba (29–32.); egy Sziránó által téves címre küldött sms körüli magyarázkodás Edmond Rostand *Cyrano de Bergerac* című drámájából származó részlettel egészül ki

(46–49.); de említhető az az igazgatói irodában játszódó jelenetet is, melyben a tanári kar hatalmi pozíciójukkal visszaélő képviselőinek önkényeskedő zsarolása, illetve megnevezéseik (elvtársnő, párttitkár) is az államszocializmus bizonyos praxisait idézhetik fel (297–303.).

A *Mire ez a nap...* cselekményének előrehaladtával felismerhető bizonyos szintű elmozdulás az érintett problémakörök vonatkozásában, azok megjelenítésének tónusában. Míg a szöveg elején a gimnáziumi diákélet jellegzetes epizódjainak többségében helyzet-, és jellemkomikumra épülő, humoros bemutatása dominál, addig a regény második felében olyan, fajsúlyosabb témák is előkerülnek mint a teljesítménykényszerre önmaga vagdosásával és hajának tépkedésével reagáló Görccsegér, a halmozottan hátrányos körülmények közül érkező Kuka, vagy a tanára szexuális közeledését, zaklatását elszenvedni kénytelen Pintér Kata története. Ebből a szempontból az óráin irredenta tanokat, antiszemita konteókat hirdető történelemtanár (mellékállásban művelődési házakban fellépő nótaénekes), Szurkó történetszála a legkomplexebb, ez szervesül a leginkább, hiszen karikatúraszerű alakja eleinte inkább szolgálhat – némileg persze elborzasztó – humorforrásként, míg a regény végén ábrázolt abuzív viselkedése fontos, az oktatás rendszert (is) érintő társadalmi problémára hívja fel a figyelmet.

Nyerges regénye tehát ebben a tekintetben is eltávolodik a *Sziránótól*, annak (ön)ironikus, könnyedebb, játékosabb szemléletétől, atmoszférájától: a *Mire ez a nap...* ugyanis minden humora ellenére leginkább a magány univerzálisként kezelt érzésének elbeszélésében érdekelt. Hiszen a Sziránó távlatát közvetítő részletek, illetve a kurzivált, álomszerű beékelések mellett valamilyen formában tulajdonképpen erről tudósít minden, komolyabb súllyal bíró szereplő szólama: egymással szót érteni nem tudó, az érzelmeiket a másik felé kommunikálni képtelen párokat, beteljesületlen, vagy tragédiába torkolló szerelmeket, közönyös, részvétlen emberi kapcsolatokat láthatunk túlnyomó többségében – a társas, közösségi magány példáit.

A *Mire ez a nap...* meghatározó karakterjegyeként tűnik fel a lezárhatatlanság, pontosabban a „folyamatos vég” tapasztalata; ahogyan Kuka – a rá jellemző stílusban – a gim-

náziumban töltött négy évvel kapcsolatban Sziránó számára megfogalmazza: „El se hiszi, hogy túlvannak rajta. Hogy vége. [...] Bár nem tudja, valahogy nincs olyan érzése. Mert már mióta vége van, így elnyújtódik. [...] vége van, és közben sosincs rendesen vége. [...] Mindennek mindig épp vége van [...]” (330–331.). A regény utolsó fejezetének szerkezetében is mintha ez a jelenség volna tetten érhető, amennyiben ezen szakasz többszörös zárlatként funkcionál. Hiszen, a ballagást elbeszélő részlet után egy, az iskola felújításáról, a diákok egykori tárgyi környezetének (részbeni) felszámolásáról tudósító – Krasznahorkai László *Az ellenállás melankóliája* című művének befejezését is megidéző – passzus követ-

kezik, majd, az utolsó iskolai naphoz képest huszonnégy évnyi ugrással Schneider Jakob jelenete zárja (immár ténylegesen) a regényt. S valamiképpen a „folyamatos vég” – egyszerre várakozást keltő, majd ismétlődően csalódást okozó – melankóliája járja át a *Mire ez a nap...* teremtett világát is, Nyerges regénye ugyanis összességében szomorú látéletet nyújt a kamaszkor életszakaszáról, amikor, a szöveg tanulsága alapján végérvényesen eldől, „[h]ogy milyen lesz az egész nyomorult, hátralévő életed.” (329.)

Nyerges Gábor Ádám, *Mire ez a nap véget ér*, Prae Kiadó, 2020.

BUDAHÁZI TIBOR: Szatmárcsekei könyv II. – 2007

